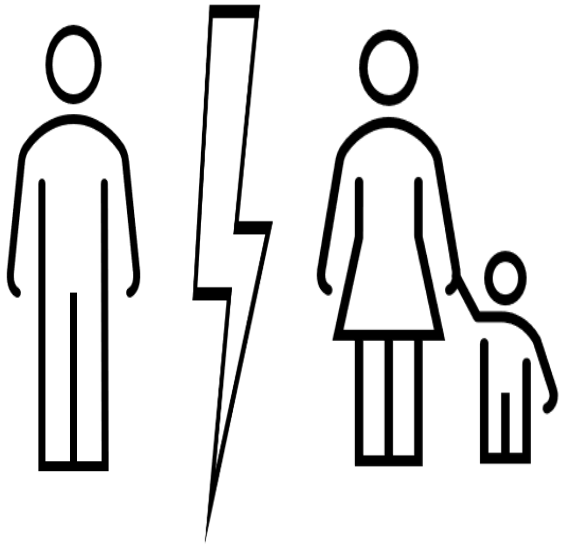
Porovnanie trendov rozvodovosti na Slovensku a v Česku pred a po roku 2020

Autor: Mgr. Alžbeta Garajová

Rok: 2020/21

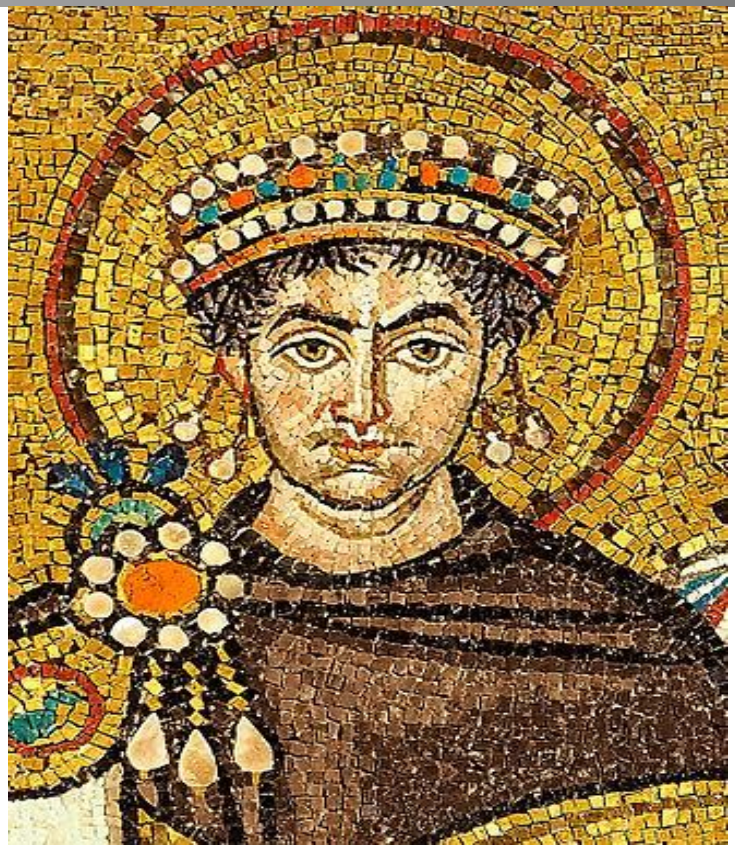
Pracovisko: Katedra ekonomickej a sociálnej geografie, demografie a územného rozvoja PRIF UK Bratislava

Úvod

- Epidemiologicky významné ochorenia, ktoré sa vyskytli v dejinách sú často spájané so začiatkom alebo urýchlením prebiehajúcich politických, ekonomických, kultúrnych či spoločenských zmien [1 - 3].

- ***Príklad z histórie:*** ***Podľa historikov Justiniánsky mor (541 n.l. – 747 n.l.) a s nim súvisiace zmeny zrejme prispeli v prípade západnej kultúry k prechodu od staroveku k stredoveku. Taktiež sa v súvislosti s týmto obdobím hovorí aj o iných zmenách ako: dramatický nárast vplyvu islamu v západnej Ázii, severnej Afrike a časti Európy, zrýchlenie rozdielnosti medzi východným a západným kresťanstvom alebo o ekonomických zmenách v Európe*** [1 - 3].

- V súčasnosti sme taktiež svedkami mnohých zmien v spoločnosti. Zmeny zachytávajú v prvom roku pandémie viacerí autori (Bavel a kol. 2020; Pietromonaco - Overall 2020; Yang - Ma 2020; Grover a kol. 2020; Balzarini a kol. 2020; Divorce Negotiator 2020; Levkovich - Shinan-Altman 2020) nielen v pracovnom, ale aj rodinnom či intímnom živote ľudí [4 -10].

Justinián I. (527 – 565) Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Justini%C3%A1n_I.

- ***Z tohto dôvodu si dávame za cieľ v príspevku hodnotenie rozvodovosti na Slovensku a v Česku pred a po roku 2020.***

- ***Výskumné otázky: Prišlo na Slovensku a v Česku s príchodom pandémie k zmenám v rozvodovosti? Ako sa dané zmeny prejavili?***

Metodika

- **Dáta:**

Typ dát	Zdroj	Časový úsek	Územná úroveň	Poznámka
rozvody triedené podľa veku	ŠÚ SR/ČSU	2001, 2011, 2019, 2020	Národná/Okresná SR/ČR	2001 – ČR dáta nezohľadňujú neskoršie UZ
stredný stav obyvateľstva podľa veku	ŠÚ SR/ČSU	2001, 2011, 2019, 2020	Národná/Okresná SR/ČR	2001 – ČR dáta nezohľadňujú neskoršie UZ
rozvody triedené podľa mesiacov v roku	ŠÚ SR/ČSU	2017/18-2019, 2020	Národná SR/ČR	
podané návrhy na súd triedené podľa mesiacov v roku	MS ČR/ACMS SR	2017/18-2019, 2020	Národná SR/ČR	
vybavenosť žiadostí triedené podľa mesiacov v roku	MS ČR/ACMS SR	2017/18-2019, 2020	Národná SR/ČR	
mapové podklady	Geoportál ČUZK, Geoportál SK	2001, 2011	Okresná SR/ ČR	2001/11 ČR rozličné vrstvy okresov

Metodika

- **Ukazovatele:**
  - ***Úhrnná rozvodovosť manželstva*** $= \sum R_x/St_x$ - R_x *= počet rozvodov vo veku x,* St_x *= počet osôb vo veku x* [11]
  - ***Index zmeny*** $= R_y / R_{y-1} * 100 - 100$ - R_x *= počet rozvodov v roku y,* R_{y-1} *= počet rozvodov v predošlom roku*
  - ***Mesačný rozvodový index (MRI)*** $= R_i / kk_i$ - R_i *= počet rozvodov v i mesiaci,* kk_i *= korekčný koeficient v i mesiaci (metódu sme využili na vyrovnanie rozdielneho počtu dní v mesiaci)* [11,12]
  - ***Korekčný koeficient nadobúda hodnoty*** $= D_i / \bar{D}$ - D_i *= počet dní v i mesiaci,* $\bar{D}$ *= priemerný počet dní v roku (gregoriánskeho kalendára)* [11,12]
  - ***Sezónny rozvodový index (SRI)*** $= R_i / \bar{R}$ - R_i *= rozvody v i mesiaci,* $\bar{R}$ *= priemerný počet rozvodov v roku (metódu sme aplikovali na mesačný rozvodový index)* [11,12]

Hodnoty korekčného koeficientu Zdroj: [12]											
jan	feb	mar	apr	máj	jún	júl	aug	sept	okt	nov	dec
1,0185	0,9199/0,9528	1,0185	0,9856	1,0185	0,9856	1,0185	1,0185	0,9856	1,0185	0,9856	1,0185

Analýza rozvodovosti pred a po roku 2020 – celoštátna úroveň

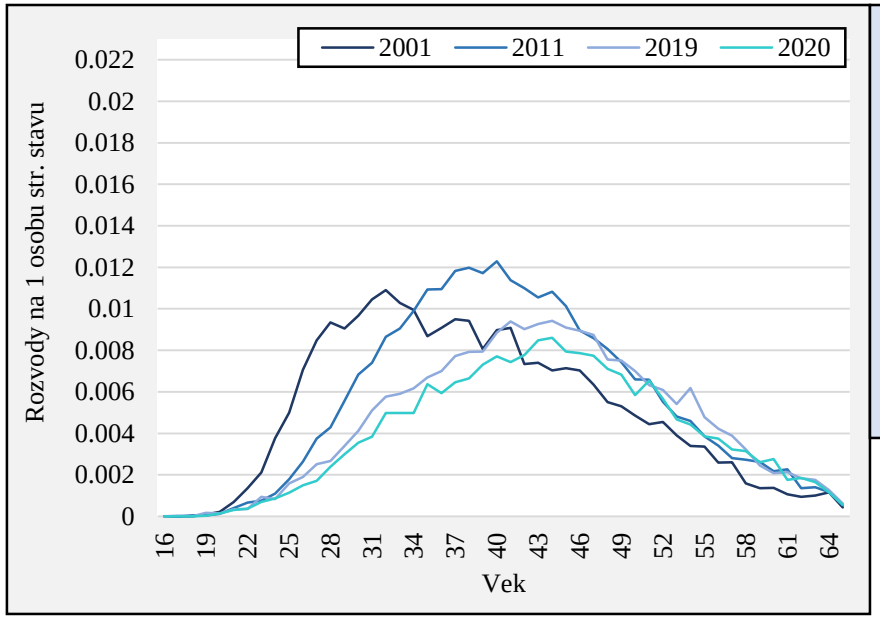
- **Slovensko** - napriek zmenám a výkyvom úhrnnej rozvodovosti manželstva v medziobdobí 2001 až 2018, neprekročil index zmeny medzi jednotlivými rokmi v tomto období nárast/pokles o 11 %. Medzi rokmi 2019 a 2020 bol index zmeny na úrovni približne -12 %. Ide tak o najvýraznejšiu medziročnú zmenu v období nielen od roku 2001, ale aj od roku 1993. Dovtedy sme zaznamenali najvýraznejší pokles hodnôt medzi rokmi 2014 a 2015 na úrovni 7 %.

- **Česko** - medziročný index zmeny v období rokov 2001 až 2018 neprekročil nárast/pokles hodnôt o 8 %. Zmena medzi rokmi 2019 a 2020 je najvýraznejšia od roku 2001 (v období pred rokom 2001 sa v trende úhrnnej rozvodovosti manželstva nachádzajú aj výraznejšie medziročné rozdiely, tieto boli zapríčinené zmenou českej legislatívy). Medzi rokmi 2019 a 2020 prišlo k poklesu úhrnnej rozvodovosti manželstva o takmer 10 %.

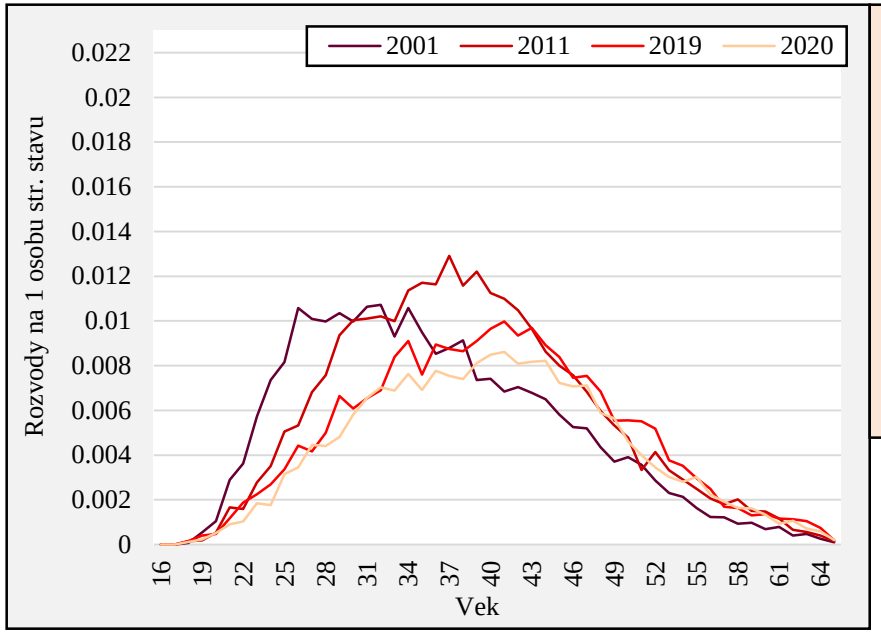
Úhrnná rozvodovosť manželstva	2001	2011	2019/ priemer 2017-2019	2020
Muži SR	0,27	0,30	0,25/0,25	**0,22**
Ženy SR	0,25	0,28	0,24/0,24	**0,21**
Muži ČR	0,43	0,37	0,31/0,32	**0,28**
Ženy ČR	0,43	0,37	0,32/0,32	**0,29**

Zdroj: [13 -14]

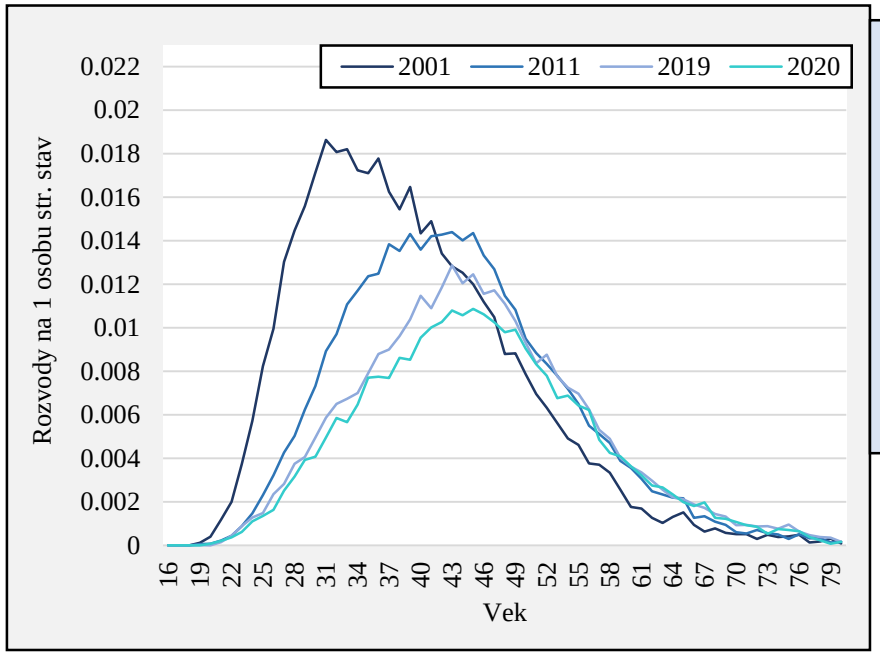
Analýza rozvodovosti pred a po roku 2020 – celoštátna úroveň

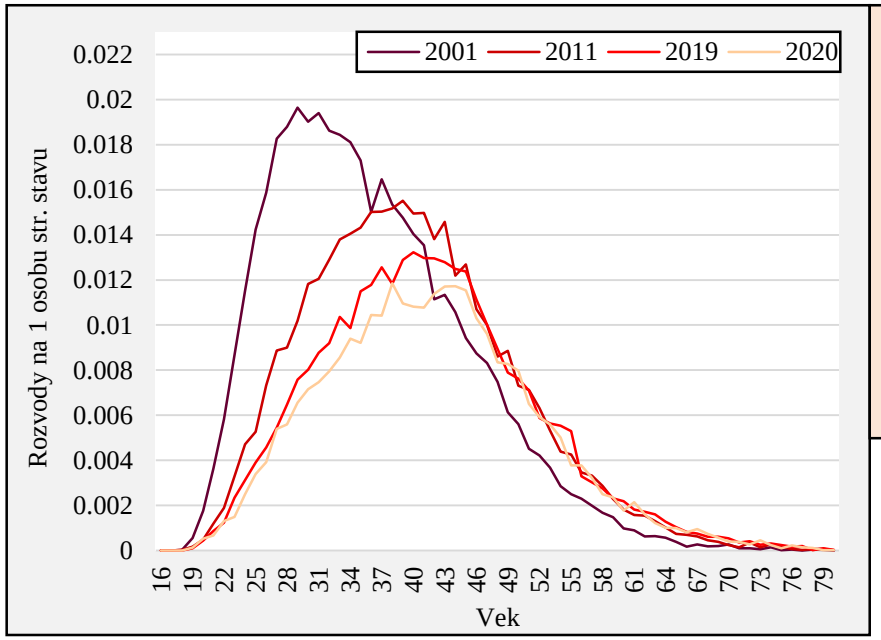
Graf 1. Vekovo špecifické miery rozvodovosti mužov v rokoch 2001,2011, 2019, 2020 v SR
Zdroj: [13]

Graf 2. Vekovo špecifické miery rozvodovosti žien v rokoch 2001,2011, 2019, 2020 v SR
Zdroj: [14]

Graf 3. Vekovo špecifické miery rozvodovosti mužov v rokoch 2001,2011, 2019, 2020 v ČR
Zdroj:[13]

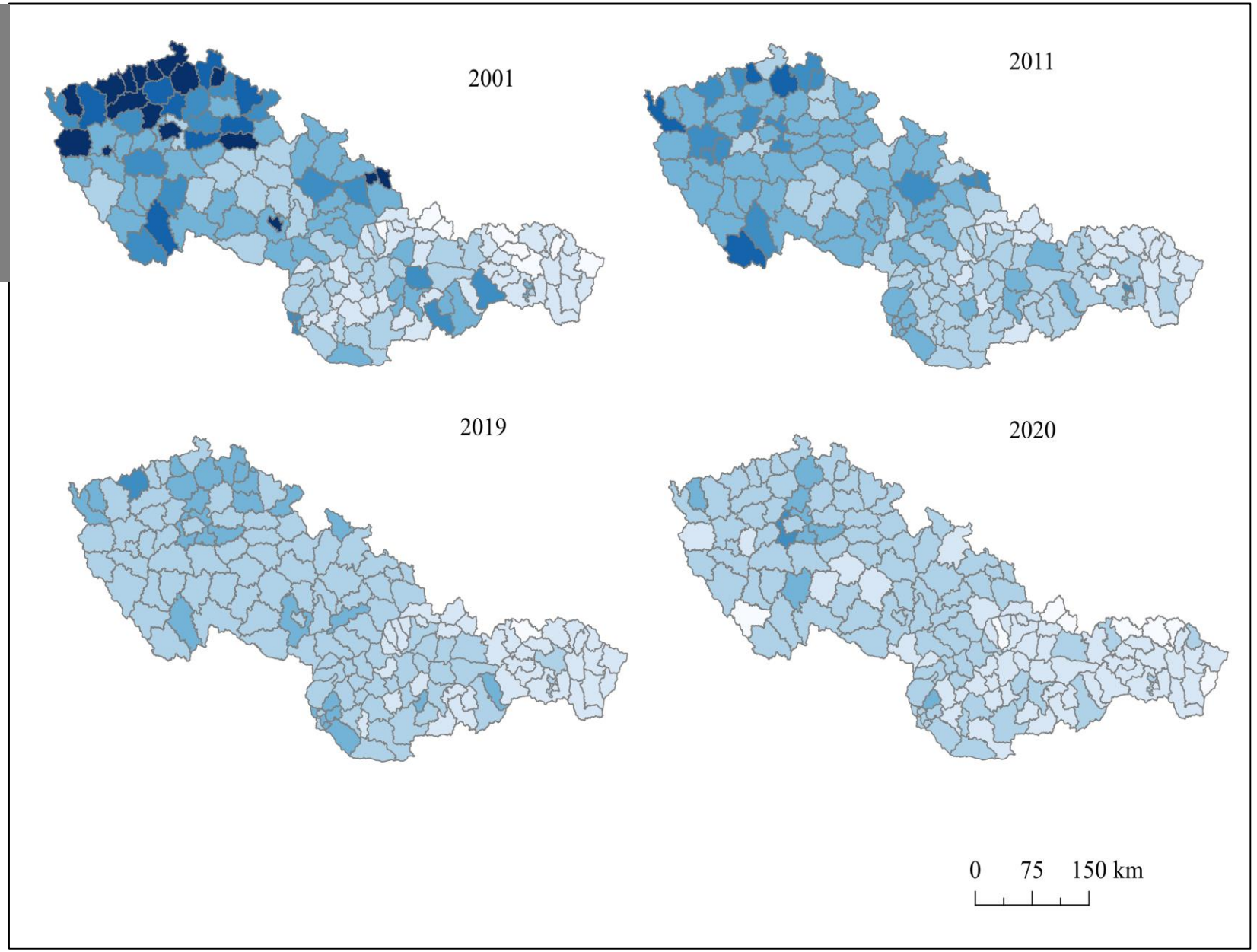

Graf 4. Vekovo špecifické miery rozvodovosti žien v rokoch 2001,2011, 2019, 2020 v ČR
Zdroj: [14]

Analýza rozvodovosti pred a po roku 2020 – okresná úroveň

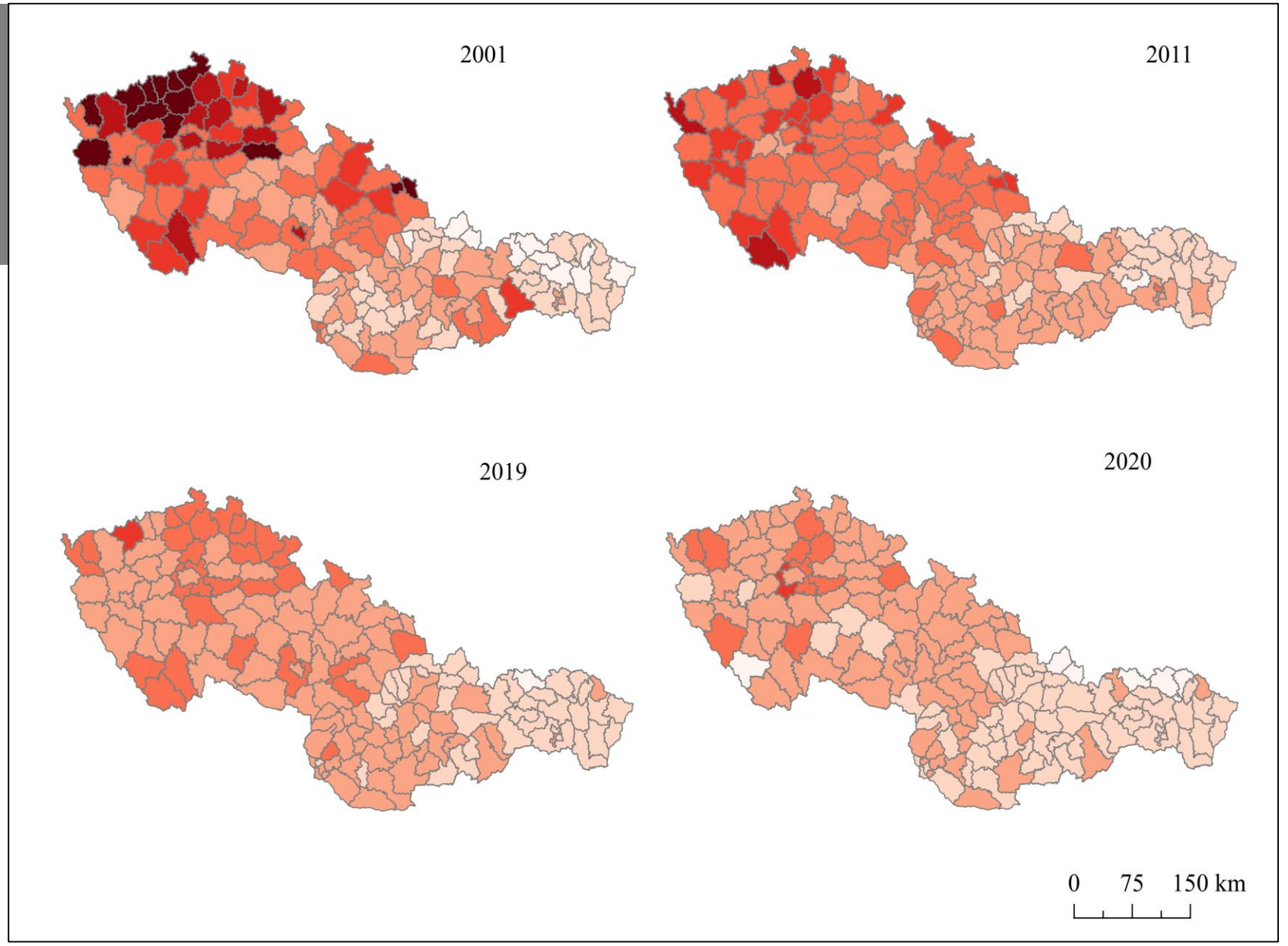
Mapa 1. Úhrnná rozvodovosť manželstva mužov na Slovensku a v Česku v rokoch 2001, 2011, 2019 a 2020

Zdroj:[13-17],

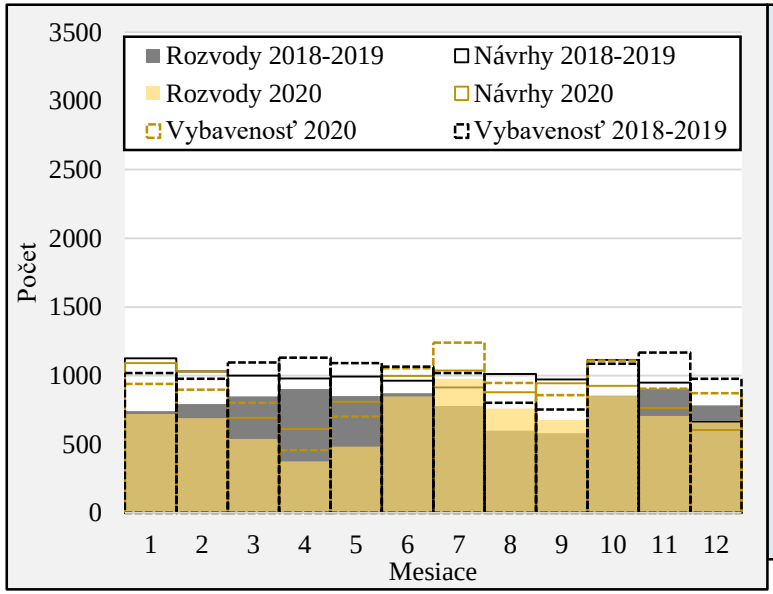

Analýza rozvodovosti pred a po roku 2020 – okresná úroveň

Mapa 2. Úhrnná rozvodovosť manželstva žien na Slovensku a v Česku v rokoch 2001, 2011, 2019 a 2020
Zdroj:[13-17]

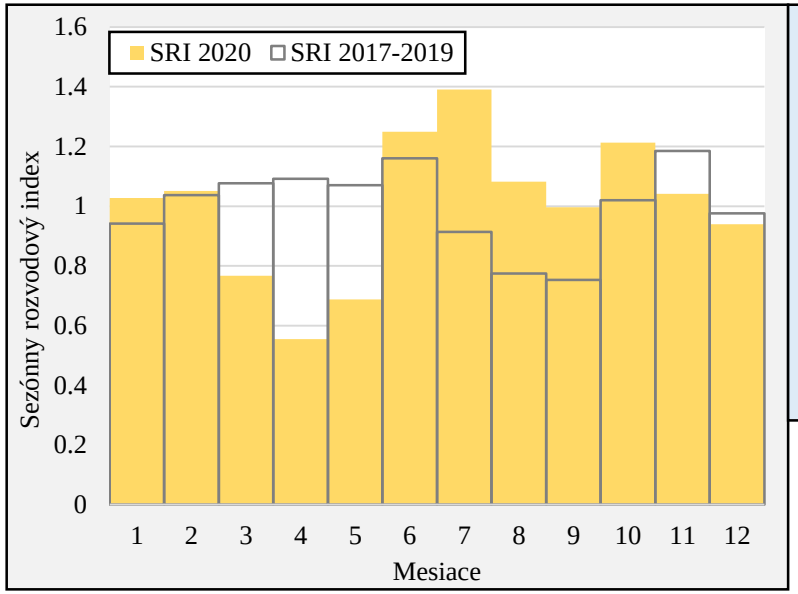

Analýza sezónnych trendov rozvodovosti – celoštátna úroveň

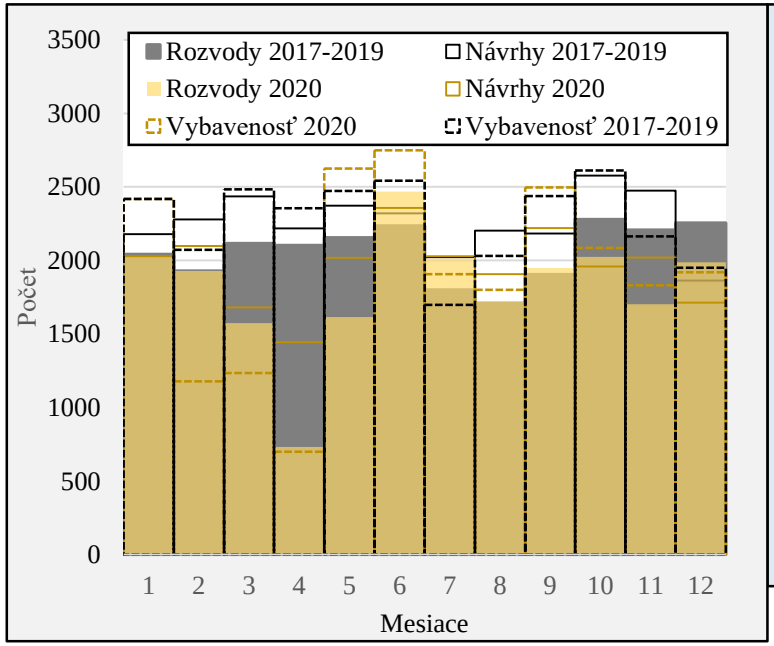
Graf 5. Sezónne trendy vybraných ukazovateľov (abs. hodnoty) v SR v období 2018 - 2020

Zdroj: [13,18]

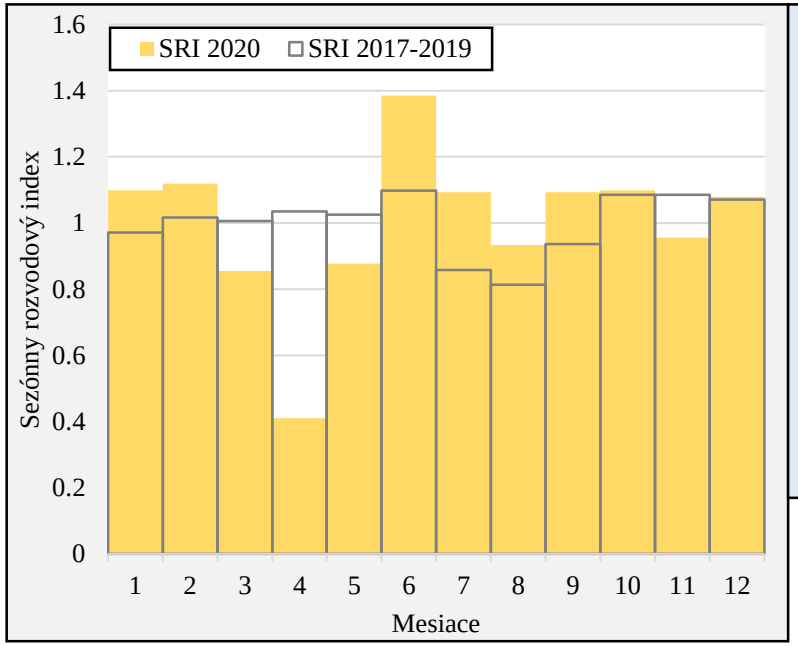
Graf 6. Sezónny rozvodový index v SR v období rokov 2017- 2020

Zdroj: [13,18]

Graf 7. Sezónne trendy vybraných ukazovateľov (abs. hodnoty) v ČR v období 2017 - 2020

Zdroj: [14,19]

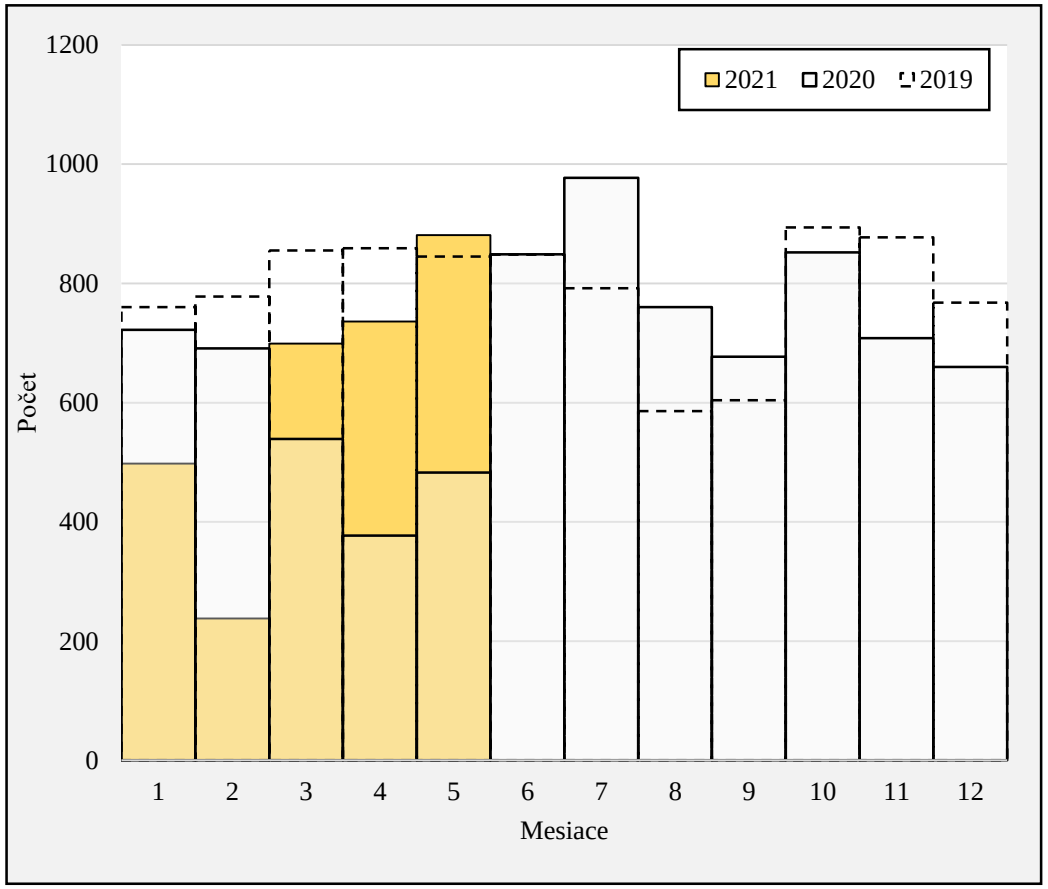
Graf 8. Sezónny rozvodový index v ČR v období rokov 2017- 2020

Zdroj: [14,19]

Záver

- V prvom roku pandémie prišlo v oboch krajinách v porovnaní s predošlými obdobiami k výraznému poklesu úhrnnej rozvodovosti manželstva. Pokles miery rozvodovosti je dobre viditeľní aj na okresnej územnej úrovni oboch krajín.
- Rovnako prišlo v oboch krajinách aj k výrazným výkyvom hodnôt v rámci kalendárneho roka 2020.
- Podľa dostupných dát sú hlavným dôvodom zmien rozvodovosti výkyvy vo vybavenosti žiadosti o rozvod na súdoch.
- Podľa dát, ktoré zatiaľ sú dostupné za rok 2021 prišlo na Slovensku ešte k výraznejším výkyvom ako v roku 2020

Graf 9. Porovnanie počtu rozvodov v SR za roky 2019, 2020 a 2021

Zdroje: [13,18]

Literatúra

[1] Hays, J. N., (2005).Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History. ABC-CLIO, USA, p. 10

[2] Hays, J. N., (2009). The Burdens of Disease Epidemics and Human Response in Wester. History. Rutgers University Press, USA, p. 3

[3] Norrie, P., (2016). A History of Disease in Ancient Times More Lethal than War. Palgrave Macmillen, Switzerland, p. 7

[4] Bavel, van J. J., Baicker, K., Boggio, P. S. et al. (2020) Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response, Natural Human Behaviour 5(4) p. 460

[5] Balzarini, R. N., Muise, A., Zoppolat G. et al. (2020) Love in the Time of Covid: Perceived Partner Responsiveness Buffers People from Lower Relationship Quality Associated with Covid-Related Stressors. ResearchGate p. 4

[6] Divorce Negotiator. (2020). Are Divorce Rates really increasing during COVID-19 Lockdown? Hampshire, UK. [Citované: 13. augusta 2021] < https:// pressroom . journolink.com/ divorcenegotiator/ release/are_divorce _rates__really_ increasing_ during_ covid19 _lockdown _6947 >

[7] Grover, S., Sahoo, S., Mehra, A., Avasthi, A., Tripathi, A., Subramanyan, A., Pattojoshi, A., Rao, G. P., Saha, G., Mishra, K. K., Chakraborty, K., Rao, N. P., Vaishnav, M., Singh, O. P., Dalal, P. K., Chadda, R. K., Gupta, R., Gautam. S., Sarkar, S., Sathyanarayana Rao, T. S., Kumar, V., & Janardran Reddy, Y. C. (2020). Psychological impact of COVID-19 lockdown: An online survey from India. Indian Journal of Psychiatry 62(4), p. 354-362.

[8] Levkovich, I. & Shinan-Altman, S. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on stress and emotional reactions in Israel: A mixed-methods study. *International Health 0*(2020), p. 1-9.

[9] Pietromonaco, P. R., & Overall, N. C. (2020). Applying Relationship Science to Evaluate How the COVID-19 Pandemic May Impact Couples' Relationships. American Psychiatrist, p. 1

[10] Yang, H. & Ma, J., (2020). How an Epidemic Outbreak Impacts Happiness: Factors that Worsen (vs. Protect) Emotional Well-being during the Coronavirus Pandemic. *Psychiatry Research 289*(2020), p. 2-5

Literatúra

[11] Pavlík, Z., Rychtaříková, J., Šubrtová, A., (1986). Základy demografie. Rozvod a rozvodovost. Praha, Academia, p. 268-286.

[12] Vereš, P., (1987). Sezónnost sňatků v Českých zemích v letech 1851 až 1984. Český Lid, 74(1), p. 35

[13] Štatistický úrad SR. Dátové kocky: DATAcubes. [Cit. 13. august 2021] <http:datacube.statistics.sk/>

[14] Český statistický úřad. Verejní databáze. [Cit.: 13. august 2021] <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

[15] Český statistický úřad. Demografická ročenka okresů - 1991 až 2020. [Cit.: 13. august 2021] < https://www. czso. cz/ csu/czso/ demograficka - rocenka-okresu>

[16] Geoportál ČUZK.,(2021). Soubor správních hranic a hranic katastrálních území ČR. [Cit. 13. august 2021] <https://geoportal.cuzk.cz/>

[17] Geoportál, (2021). ZBGIS A ŠMD. Územné a správne usporiadanie. [Cit. 13. august 2021] <https://www.geoportal.sk/sk/geoportal.html>

[18] Analytické centrum MS SR. (2020) Súdna štatistika. [Cit.: 13. august 2021] <https://web.ac-mssr.sk/>

[19] Ministerstvo spravodlivosti ČR. (2020) Statistika a výkazníctvo [Cit.: 13. august 2021] < https://cslav.justice.cz/>